

शेर्पा

मिरिगतिवी वाडक्षा थोप्ताडकी कोर्ला
संयुक्त राष्ट्र संघीय घोषणापत्र

INDIGENOUS
MEDIA FOUNDATION

ल्येन्छोक्की,

- ☞ संयुक्त राष्ट्र संघीय चास्योक (बडापत्र) की मिग्युल ताड सिद्धान्त तिवा ताड ग्याल्खापकी दि चास्योक (बडापत्र) ल्हानी कि गोउ ल्येगेन तिवा पूरा कि गोकु सिरु खाक्छेम्बु तामला क्ष्या ज्योकी,
- ☞ कुतुड राड हुङ्गु ताड राडला कुतुकुराड सिने ल्हाप दुकराड क्यानी तिग्येइ ाड चिकोर डे गोउ मिमाड तेरीकी वाडक्षा तिवाला डेन्दिन लुडवा दिलाराड क्येउकी मिरिगतिवा याम्बा मिमाड तिवी मुला च्योड्डा यिन् सिरु तामला च्यिक्विल कियी,
- ☞ मिमाड तिवी पिवी टोडवा नाडला खेलु डोशी ताड रिग्स्युड तिवी विविधता ताड सम्पन्नताला मिमाड तेरीकी ज्योकु ल्येगेनकी ताम तिवाला च्यिक्विल कियी,
- ☞ ग्याल्खापकी ज्युङ्खुड (उत्पत्ति), मिमाड तिवी क्ष्यो, जातीय ताड रिग्स्युड मिडिकु कोर्ला मिमाडतिवी ताड राड राङ्गी उच्चतामा क्ष्या ज्याडनी याड ना दि मिजीकी रिग्स्युड तिवा, किताड नाचताड ताड चिछोगकी ठीम तिवा रिगक्ष्योक, छेन्ग्पा (वैज्ञानिक)की क्ष्योग्ने गलत, ठीमकी क्ष्योग्ने ठीमगाल्, च्योलाम, तड चिपी क्ष्योग्ला दुक्पा तेरु वाई सिरु तामला च्यिक्विल कियी,
- ☞ लुडवा दिलाराड क्येउकी मिरिग ताड खोडतिवी वाडक्षा तिवा थोकु पर्ला चुको पर्की छ्योग्री न्ये थर्प हुड गोकु सिरु तामला याडलुड च्यिक्विल कियी मिरिग तिवी कोर यम्बा ताड खोड तिवी, सास्यिड, दाशा ताड खोडतिवी थोकी वाउ च्यालाक तिवी खला क्याउ वाडदेन् की क्यान (उपनिवेशीकरण) ताड रवाड् (स्वामित्व) तिवी जोसा ल्येन्सी लोग्युन्ये ज्युन खोड तिवा वाडम्ये देयी वाउ ताड खाक्छे क्यानी खोड तिवाला खाक्छेम्बु वतु ताड सिक्पाउदोके क्यान राड यार्गे जोपकी वाडक्षा थोकुला खोडतिवा बन्चित वतुला पप कियी,

- ☞ लुडवा दिलाराड क्येउकी मिरिगतिवी छ्याप्सी स्योखा, पाल्ज्योर ताड चिछोगकी ढोताड ताड खोडतिवी रिगस्युड, मोवा त्येपी रिगस्युड, लोग्यु ताड खाक्छे क्यानी राडगी सास्यिड, क्ष्योग ताड खोड तिवी थोकी वाउ च्यालाकखला खोड तिवी वाडक्षा च्योडडा ताड यार्गे जो गोउ खाक्छे तिवाला खेलेन कियी,
- ☞ ग्यालखाप मुला क्याउ छिडयिग तड यम्बा व्यावस्था तिवाला त्येवेप् (घोषणा) क्याउ मिरिग तिवी वाडक्षा तिवाला चिकोर कियी यार्गे जोप तामकी खाक्छेला चिकोर कियी,
- ☞ लुडवा दिलाराड क्येउकी मिरिग तिवी छ्याप्सी, पाल्ज्योर, चिछोज ताड रिगस्युड तिवा यार्गे ताड क्येनी लुडवा चुकयी वसिनाड क्ष्योगरी नाछोग ताड वाडवाग ड्युडा जोनी राडतिवा छोग्ने ढोई वतु तामला फेप् स्युयी,
- ☞ लुडवा दिलाराड क्येउकी मिरिग तिवा राडला खाक्छे वतु यार्गे ताड राडगी सास्यिड, लुडवा ताड थोकी वाउ च्यालाक तिवी खला क्याउ नियन्त्रणन्ये राडगी क्ष्यो, रिगस्युड तिवाला रिम्बा तेरु ताड ल्यामु क्यानी यार्गे जोप दुकराड क्याने खाक्छे वतु ताड खाक्छेम्बु ल्हानी राडगी यार्गे कोडफेल जोपला ज्योन्या गिवी सिरु तामला यिछे कियी,
- ☞ लुडबा दिलाराड क्येउकी मिरिग तिवी येन्देन, लुकसो ताड रिगस्युड तिवी चिकोरन्ये ज्युकथमा सग तड डाज्याम यार्गे ताड खोरयुग ल्यामु जोपला ल्येगेन ज्योकु तामला खेलेन कियी ।
- ☞ शिद्दे, पाल्ज्योर ताड चिछोगकी यार्गे कोडफेल, जम्बुलिडकी ग्यालखाप तड लुडवा दिलाराड क्येउकी मिरिग तिवी ड्यामडेलला तम्जी ल्यामु जोपला मिरिग तिवी सास्यिड ताड लुड्वी क्ष्योग्ला माग्मीगी छेताड ल्येगाकी क्योल थुपु ल्येगेनला खाक्छे तेरी,

- ☞ पेजा तिवी वाडक्षाला सिक्थाउ दोके क्यानी राडगी पेजातिवा स्वोतु, लोप्ज्योड तेरी ताड पेजा तिवी यार्गेकी कोर्ला पिमी ल्येगेन ज्योकु मिरिगकी परिवार ताड चिछोगकी वाडक्षा तिवाला खाक्छे क्यानी खेलेन कियी,
- ☞ छिडयिग ताड ग्यालखाप तिवा दुकराड क्यानी मिरिग तिवी पर्ला क्याउ ग्येछेन ताड देम्पी गोढिक क्याउ वाडक्षा तिवा पर्ची पर्ची पर्ला ग्यालखापकी नासाम तोडगु, अभिरुचि, ल्येगेन ताड किताडनाताडकी कोर्ला नासम तोड्गी,
- ☞ छिडयिग ताड यम्बा ठल्डिग सम्बा ताड तिवी कुछाप किरु कोर्ला मिरिग ताड ग्यालखापकी पर्ला ड्याम्डेल, खुड ल्येमु यिन् सिरु कोर्ला नासम तोड्गी,
- ☞ संयुक्त राष्ट्रसङ्घीय बडापत्र, पाल्ज्योर, चिछोग तड रिक्स्युडकी वाडक्षाकी कोर्ला ग्याल्ची छिन्यिग तड मिमाड दुकराड क्यानी छ्याप्सीकी वाडक्षाकी कोर्ला ग्याल्ची छिन्यिग ताड घोषणापत्र तड लाकी यिग्थोगकी मिमाड तेरीला राडगी छ्याप्सीकी कोर्ला थाक्च्योत किरु तड राडगी पाल्ज्योर, चिछोग ताड रिक्स्युड यार्गे जोपला ल्यामु क्यानी छोलु ताड राडगीराड थाक्च्योत् किरुकी वाडक्षाकी खाक्छेकी कोर्ला मुथुन तेर्की सिरुकी तामला डेन्दिन्,
- ☞ जम्बुलिडकी ठीमला सिक्थाउ दोके क्यानी राडगी थाक्च्योतकी कोर्ला वाडक्षा न्ये मिमाड सुला यिन्सिनाड बन्चित किर दि घोषणापत्रकी ताम काड यिन्सीनाड थोक मुथुपी सिरु तामला नासाम तोड्गी,
- ☞ दि घोषणापत्रला मिरिग तिवी वाडक्षाकी कोर्ला विन्दु थोड ताड ठीमथ्युनगी ल्येका, माडछोग, मिमाडकी वाडक्षाकी कोर्ला चिकोर कियी, छ्ग्री ताड किताड ल्यामी कोर्ला डोताडला गलु ग्यालखाप ताड मिरिग तिवी मुला तताई नेछुल तड रोगरामकी कोर तिवाला यार्गे जोप तामला यिच्छे तरी,

- ☞ ग्याल्खापकी तेरी ल्येगेन तिवा जम्बुलिङकी ठीमकी यिग्गीतिवा, खाक्छेक्यानी मिमाङकी वाङक्षाकी कोर्ला ठीमकी यिग्गी तिवा कोर्ला मिरिग तिवाला लागू ढोप तप्की तिवाला सम्बन्धित मिमाङकी टोङ्गु कोतुर तङ रोगरामकी लाङ्गिन् ताङ ल्यामु क्यानी लाग्लेनला हुङगुला ग्याल्खाप तिवाला सेम्स्युक फरु कियी,
- ☞ मिरिग तिवा वाङक्षा तिवा कोर्ला खेन्थोक ताङ सुङ्क्योप किरुला संयुक्त राष्ट्रसंघकी खाक्छेम्बु ल्येगेन ज्योक गोउ तामला डार तेरी,
- ☞ मिरिग तिवा वाङक्षा ताङ राङवाङ तेरुला, यार्गे कोङ्फेल ताङ सुङ्क्योप किरु कोर्ला ताङ दिकी क्ष्योग्ला संयुक्त राष्ट्रसंघीय प्रणालीकी लाका ल्यारिमतिवा यार्गे जोप ताङ दि घोषणा पत्र खाक्छेम्बु यिन् सिरु कोरला यिच्छे कियी,
- ☞ मिरिग तिवा भेदभाव म्येता क्यान जम्बुलिङकी ठीमकी थोङ विन्दु मिमाङ तेरीकी वाङक्षा थोप्ताकीको कोर्ला बिनाभेदभाव हकादार वाई । दि मिरिग तिवा मुला खोङतिवा योछुल ताङ स्येनफेन ताङ सेम यार्गे जोपकी कोर्ला खाक्छेम्बु वाङक्षा थोपताङ वाई सिरु तामला स्वीकार कियी दिकी कोर्ला याङलुङ च्यिग्डल कियी,
- ☞ मिरिग तिवा देयी वाउ दाशा दाशाला ताङ ग्याल्खापला कुतुक वासिनाङ ग्याल्खाप ताङ दाशी खाक्छे ताङ लोग्यू नाछोगक दुकराङ क्यानी रिग्स्युङ तिवाला नासम तोङ गोकु सिरु तामला खेलासुङ कियी,
- ☞ पिर्मा ताङ फर्ला छुर्ला चिकोरकी नामस खुन्ने गोमा कि युल ताङ दिकी थोप्ताङकी छेथ्वा कोर्ला सिक्पाउ मिरिग तिवा वाङक्षा थोप्ताङकी कोर्ला संयुक्त राष्ट्रसंघीय घोषणापत्रला छोर्नाङ ताङ देम्पे नेछुल मुला घोषणा कियी,

धारा १

लुडवा दिलाराड क्येउकी मिरिग तिवी मुला छोक्पी क्ष्योग्ने ताड राडगी क्ष्योग्ने संयुक्त राष्ट्रसंघीय बडापत्र, मिमाडकी वाडक्षाकी कोर्ला जम्बुलिडकी घोषणपत्र तड जम्बुलिडकी मिमाडकी वाडक्षाकी कोर्ला ठीमकी खेलेन क्याउ दोके क्यानी तेरी मिमाडकी वाडक्षा ताड गोमान्ये ज्युन थोपी वाउ राडवाड ल्यमु क्यान थोक थुप्पु वाडक्षा गिवी ।

धारा २

लुडवा दिलाराड क्येउकी मिरिग ताड मितिवा याम्बा मिमाड तेरी तड राडराड चो राडवाड च्योडडा गिवी तड राडगी वाडक्षा तेरी, खाकछेक्यानी खोडतिवी मौलिक उत्पत्ति ताड डोशीला लहानी वाडक्षा तिवा थोकु पर्ला चुको पर्की छोग्री म्येता ढोपकी वाडक्षा ज्योकी ।

धारा ३

लुडवा दिलाराड क्येउकी मिरिग तिवी मुला राडगीराड थाक्च्योत किरु वाडक्षा वाई । दि वाडक्षाकी जोसा ल्येन्सी खोडतिवा राड छ्याप्सीको कोर्ला राडगीराड थाक्च्योत् किवी तड राडगी पाल्ज्योर, चिछोग ताड रिग्स्युडकी यार्गेकी छुलु लाकासाड किवी ।

धारा ४

लुडवा दिलाराड क्येउकी मिरिग तिवीमुला खोडतिवी राडगी थाक्च्योत किरु वाडक्षा थोकी राडगी नाडगी ताम ताड सानेकी तामतिवी कोर्ला तामतिवा ताड राडगी लाका तिवाला मार्चा गउ थाप ताड लामतिवी कोर्ला राडगी राड थाक्च्योत किरु वाडक्षा वाई ।

धारा ५

लुडवा दिलाराड क्येउकी मिरिग तिवी मुला राडगी कुतुक छ्याप्सी, पाल्ज्योर चिछोग ताड रिग्स्युड थिवाला व्यावस्था किरु ताड यार्गे जोपकी वाडक्षा वाई सिंसिन खोडतिवी ग्याल्खापकी छ्याप्सी, पाल्ज्योर, चिछोग ताड रिग्स्युडकी लाका ल्यारिमतिवा छोक्पू लाङ्गु वाडक्षा साड वाई ।

धारा ६

लुडवा दिलाराड क्येउकी मिरिग तेरीला ग्यालखापकी वाडक्षा वाई ।

धारा ७

१. लुडवा दिलाराड क्येउकी मिरिक तिवी मिज्यि क्योडगु, कुसुग, सम्लो तोडदाकी राडवाड तड राडगी सुडक्योपकी वाडक्षा वाई ।
२. लुडवा दिलाराड क्येउकी मिरिग तिवी यम्बा चिछोगकी मिमाड दोके क्यानी मानसिक रुपला स्वतन्त्रता, सिद्दे ताड सुडक्योपकी मिज्यि क्योगुप वाडक्षा वाई । खोडतिवी मिरिग म्येपा जोप याडना डेरिडगी येन्ज्ये ताड राडगी चिछोगकी पेजातिवाला स्युक ग्याम्नी यम्बा चिछोगला खुन्डोप ताड छेवा (हिंसा) नाछोग हुड्गु म्यागी ।

धारा ८

१. लुडवा दिलाराड क्येउकी मिरिग ताड मिमाड तिवी डार क्यानी तोन मोढोउ ताड खोडतिवी रिगस्युड ड्याम ढो मिजिउ वाडक्षा वाई ।
२. ग्यालखापकी सिक्खाउ दोके ताम तिवी हुड मिजीउला ताड छेर्पा ल्यामु तेरु लाका किवी ।
 - (क) कुतुग (पृथक) मिमाड तिवी थोकला खोड तिवी राडगी डोशी ताड राडगी रिगस्युडकी थोड, डोशी न्ये बन्चित जोप मिग्यल वतु ताड दिला क्योन क्योलु लाका नाछोग,
 - (ख) राडगी सास्यीड, गोमान्ये ज्युन थोकी वाउ च्यालाक तिवी खला खोडतिवी वाडक्षा ठोकु मिग्युल वासिन ताड दिकी क्योल थुपु क्योन तिवी लाका नाछोग,
 - (ग) खोड तिवी वाडक्षा सिंसिन यम्बा वाडक्षा थोप्सुड सिंसिन याडना

थोडछ्युड किरु मिग्युलकी क्याउ ताड दिला क्योन क्योलु ताड चिछोग तिरुड क्यान ढोप्,

(घ) चुको पर्की लाका याडना च्यिगढिल किरु लाका,

(ङ) खोडतिवी विरुद्धला क्याउ रिगताड तड रिग्थोग छोग्री थोड तेरु ताड मिला देकु खल्ली खेन्थोक,

धारा ९

लुडवा दिलाराड क्येउकी मिरिक ताड खोडतिवी कोर्ला चिछोग ताड ग्यालखापकी रिगस्युड ताड गोमान्ये ज्युन वतु ठीमन्ये साड मिरिग चिछोग ताड ग्यालखाप मुला ड्याम्स्युग किरु वाडक्षा वाई । दुको वाडक्षा थोकु पर्ला छोग्री किरु म्यागी ।

धारा १०

लुडवा दिलाराड क्येउकी मिरिक तिवाला खोड तिवी सास्यिड ताड देयी वाउ दाशान्ये स्युक ग्याम्ने देन्दु म्येडेयी । मिरिग तिवी स्वतन्त्र, गोमाला खेन्थोक माविना क्यान ताड खोड तिवी खेलेन म्येता क्यानी ताड सिक्काउ दोके क्षेर्पा माच्याला तेरु च्यिगढिल तड हुडखेउ वसिन कुड हुडगु म्येता क्यानी दाशा क्योकु लाका किरु म्येडेयी ।

धारा ११

लुडवा दिलाराड क्येउकी मिरिग तिवी मुला खोडतिवी रिगस्युड, किताड नाताड ताड तिला ज्युकथमा सक सुडक्योप किरु वाडक्षा वाई । दुको राडज्युड ताड लोग्यु वतु दाशा, तुछेन तड पार तिवा, रोल्याड ताड खोडतिवी रिगस्युड गोमाला, तन्दा तड ज्युकथमा सग ज्योकु, सुडक्योप किरु ताड यार्गे जोपकी वाडक्षा साग खेलीवी ।

२. खोडतिवी राडवाड, कुतुग वा खोडतिवी ठीम, रिगस्युड, तड लुक्सोसिसिन पाडला गल्ने लाउकी खोडतिवी लुस्याब्रु, क्ष्यो ताड मोवा त्येपाकी

लाक्ष्मी शर्मा
सहासचिव

टोड्वा तिवी कोर्ला नुश्युग ताड धेम्पे योच्चेन तिवा - लुडवा दिलाराड क्येउकी मिरिग तिवी मुला ड्याम्डेल क्यानी जोउ सोसोई गोडिगकी क्ष्योग्ने ग्याल्खापकी लोग्छोगी थोप्ताड किवी ।

धारा १२

१. लुडवा दिलाराड क्येउकी मिरिग तिवी राडगी नाडदोन तड क्ष्यो, रिग्स्युड, लुक्सो तड तुछेन तिवा क्ष्या तेन्नी, च्चेप् ताड दिकी यार्गे जोप लोपु वाडक्षा, राडगी क्ष्यो ताड रिग्स्युडकी दाशा क्याकु, सुड्क्योप किरु ताड ति दाशा तिवाला एकान्त पहुच थोपु वाडक्षा, राडगी लुक्सोकी च्यालाक तिवा थोकु ताड तिवाला नियन्त्रण किरु वाडक्षा, दुकराड क्यानी मिमाडकी ल्हाक्पालुड तिवा राडगी लुडवा कुड हुडगु वाडक्षा वाई ।
२. लुडवा दिलाराड क्येउकी मिरिगतिवी मुला ड्याम्डेल क्यानी क्येनम्ये, च्योक्टा ताड नुश्युग ताड धेम्पे योच्चेन क्ष्योग्ने ग्याल्खाप तिवी खोडतिवी राडवाड वतु लोमादेउ च्याल ताड मानव ल्हाक्पालुड तिवाला मिरिगकी थोप्ताड थोप जितुला याडना दि च्यालाक तिवा कुड हुड थुपु व्यावस्था छोल्गी ।

धारा १३

१. लुडवा दिलाराड क्येउकी मिरिग तिवाला खोडतिवी लोग्यू, छ्यो, लुक्सो, लेखन प्रणाली ताड रोल्याड तिवाला ड्याम्पा लर्सी किरु, थोकु ताड ज्युक्ला वाउ पेजातिवाला लोपु तड चिछोग, दाशा ताड मिमाडकी राडगी मिड ज्योकु ताड दिला रिम्बा तेरु वाडक्षा वाई ।
२. दि वाडक्षा सुड्क्योप क्याउ तम त्येनखेल किरु ताड खाक्छे वासिन तामतिवा ग्युर्च्यो ताड याम्बा ठीमकी उपयुक्त क्ष्योग्की व्यावस्था क्यानी मिरिग तिवी छ्याप्सी, ठीम ताड ल्याखुडकी कारबाही हाक को थुप्सी, हाक कोउ हुडसी सिरु तामला तेन्तेन् किरुला ग्याल्खापकी नुस्युगी थाप्लेन किथुप्की ।

धारा १४

१. लुडवा दिलाराड क्येउकी मिरिग तिवी मुला लोप्युड किरुला राडगी लुक्सो रिक्स्युड मुला ढिकु क्यानी राडगी तामला लोप्युड तेरु, राडगी लोप्युडकी रिग्युड तड छोक्या तिवी गो जुतु पर्ला ताड तिवाला चम्ये किरु वाडक्षा वाई ।
२. लुडवा दिलाराड क्येउकी मिरिकतिवा, खाकळे क्यानी पेजातिवी मुला छोगरी म्येता क्यानी ग्याल्खापकी लोप्युड तेरी जिन्ढा ताड स्वारुपला वाडक्षा वाई ।
३. लुडवा दिलाराड क्येउकी मिरिग तिवी ममाड तिवा, खाकळे क्यानी राडगी चिछोग सिसिन पाडला मिज्यि क्योड्गिन् वाउ पेजातिवाला काड थुपथुप खोड तिवाला राडगी लुक्सो रिक्स्युडला राडकी तामला विन्दु लोप्युडकी पहुँच उपलब्ध किरु ग्याल्खापकी मिरिग तिवी मुला डेल्वा क्यानी थाप ल्येमु त्येम्बेप् (अबलम्बन) कि थुष्की ।

धारा १५

१. लुडवा दिलाराड क्येउकी मिरिक तिवी मुला खोडतिवी राडगी छ्यो, रिग्युड, लुक्सो, लोग्यू ताड दोत्या तिवाला चिकोर ताड खेप्पारकी कोर्ला वाडक्षा वाई दुकराड क्यानी दि लोप्युड ताड च्यिपीकी साल्ढाक तिवाला ल्यामु क्यान् सल्स्येत किवी ।
२. ग्याल्खापकी गोमाला विन्दु दुक्पा तिवी कोर्ला डार किरु ताड छोगरी म्येता जोपला दुकराड क्यानी मिरिग तिवा ताड चिछोगकी यम्बा वर्ग तिवी पर्ला छोगरी म्येपा, ढेल्वा ताड तम्जी ल्यामु जोष्की कोर्ला मिरिग तिवी मुला टोडगु कोतु ताड रोगराम ल्यामु जोपकी थापतिवा त्येम्बेप् किवी ।

धारा १६

१. लुडवा दिलाराड क्येउकी मिरिगतिवी मुला राडकी तामलाराड राडगी

ग्याडढाक गो जुतु ताड छोग्री म्येता क्यानी याम्बा चिछोगकी मिमाग तिवी गो चुवु ग्याडढा तिवी पहुच थुप थुपु वाडक्षा वाई ।

- ग्याल्खापकी स्युडकी ग्याडढाककी क्षयोग्ने ल्यामु क्याने मिरिग तिवी लुक्सो रिग्स्युडकी त्येम्बेप नाछोग गिवी सिरु खाक्छेम्बु थाप त्येम्बेप् किवी । ग्याल्खाप तिवी अभिव्यक्तिकी पूर्ण स्वतन्त्रताकी सुनिश्चिता की कोर्ला पूर्वाग्रही माज्याका क्यानी मिरिग तिवी रिग्स्युड तिवा ल्हाक्या सिंसिन ल्हाक्या ख्याप्ढा तोङ्गुपला निजी राडवाड वतु ग्याडढा तिवाला सेम्स्यो फरु लाका कि गोक्री ।

धारा १७

- लुडवा दिलाराड क्येउकी मिरिग तिवी मुला लाग्लेनला हुडगु क्यानी जम्बुलिड ताड ग्याल्खापकी डल्वोलगी ठीम सिक्काउ तेरी वाडक्षा तिवा ल्यामु क्यानी थोकु वाडक्षा वाई ।
- ग्याल्खापकी मिरिग तिवी पेजातिवी जटक वतु कपला खोड तिवाला टोडगु कोतुर क्यानी लोप्ज्योडकी खाक्छे तिवा सेमला ज्योकी खोड तिवाला पाल्ज्योरकी लोक्या न्ये ताड जटक हुड थुपु याडना पेजा तिवी लोप्ज्योज्योडका क्योन क्योल थुपु याडना पेजातिवी लुस्युमगी ठोत्येन, सेम्ला, लोप्ज्योडला ताड चिछोगकी यार्गे जोपला क्योन हुड थुपु लाकान्ये मिरिगतिवाला सुङ्क्योप किरुला मिरिग तिवी मुला राड डेल्वा क्यानी रोगराम लानी खाक्छेम्बु थाप तिवा त्येम्बेप् किवी ।
- लुडवा दिलाराड क्येउकी मिरिगतिवी श्रम ताड यम्बा तामतिवा लाका ताड लाका क्याउ मर्चाकी कोर्ला डरिडगी ताम्क्षा राडगी खला लाग्लेनला म्येगु वाडक्षा वाई ।

धारा १८

लुडवा दिलाराड क्येउकी मिरिग तिवी ति राड वाडक्षाखला नोकेन क्योलु कापतिवी थाक्व्योत किरु पर्ला राडगी सिक्काउ दोके क्यानी राडगी राड च्यिउ

गोठित तिवी क्ष्योग्ने छोक्स्यु लिडगु ताड राडगी लुक्सोकी थाक्च्योत किरु छोक्पा तिवा कायम ज्योकु तड सुटुल किरु वाडक्षा वाई ।

धारा १९

लुडवा दिलाराड क्येउकी मिरिग तिवाला प्रभाव खेलु ठीम ताड डिग्जुग थापतिवा अवलम्बन याडना लाग्लेनला लाड गोउ गोमी ग्यालखाप तिवी मिरिग तिवी स्वतन्त्रत, पूर्व तड सूचित मञ्जुरी थोपुपुकी कोर्ला मिरिग तिवी राडकी कुछाप क्याउ छोक्पा तिवी क्ष्योग्ने खोडतिवी ल्यामु क्यानी देल्वा ताड रोगराम किवी ।

धारा २०

१. लुडवा दिलाराड क्येउकी मिरिक तिवी मुला राडगी छ्याप्सी, पाल्ज्योर ताड चिछोगकी प्रणाली याड छोक्पा तिवाला रिम्बा तेरु ताड तिवी यार्गे जोप, मिज्यी क्योडदाड तड यार्गे जोपला राडगी क्ष्योग्ने थोक्कु कोर्ला सुरक्षित किरु, ताड राड तेरी लुक्सो रिग्स्युड ताड याम्बा पाल्ज्योरकी लाका तिवाला रावाडगी क्ष्योग्ने छोक्स्यु लिडगुप वाडक्षा वाई ।
२. मिज्यी क्योड्गुप् ताड यार्गेकी राडगी च्यालाकन्ये वाड म्येता जोउ मिरिग तिवी याडताक्पी, गुन्साबगी, स्युल्ल्यीनदी वाइ ।

धारा २१

१. लुडवा दिलाराड क्येउकी मिरिगकी मुला लोप्ज्योड, लाका, छोडखाडकी ज्योडदार ताड याडलुड ज्योडदार, देतु दाशा, चाडमा जोप लाका, स्वास्थ्य ताड चिपीकी सुडक्योपकी क्ष्योग ताड राडगी पाल्ज्योर ताड चिपीकी कपला भेदभाव म्येता क्याने ल्यामु हुडगु वाडक्षा वाई ।
२. ग्यालखापकी खोडतिवी पाल्ज्योर ताड चिपीकी कपला ल्यामु जोपकी थोक्ता थाप ल्यामु ताड खाक्छे ल्हानी मिक्शलकी थाप अवलम्बन किवी । मिरिगगी मि डेउडेमु, हाम्पुम, स्योन्नो पेजा ताड जु ल्यामु

म्येतु मिमाड तिवी वाडक्षा ताड खाक्छेम्बु कोरतिवी कोर्ला ल्यामु क्यान नासाम तोडगिवी ।

धारा २२

१. दि घोषणापत्र लाग्लेनला लाडगुप पर्ला मिरिग तिवी डेउडेमु, हाम्पुम, स्योनो, पेजा ताड जु ल्यामु म्येतु मिमाड तिवी वाडक्षा ताड थोप्ताड तिवी कोर्ला ल्यामु क्यान नासाम तोडगिवी ।
२. लुडवा दिलाराड क्येउकी मिरिक हाम्पुम ताड पेजातिवाला ल्यामु क्यानी थोक्सी सिरु ताम तिवा ज्योकुपला ग्याल्खापकी मिरिग तिवी मुला ड्याम्डेल क्यानी थाप तिवा थोकु ताड तेरी छेवा ताड छोगरी हुड मिजिय तामला राड राडगी ड्याम्ड्योड किवी ।

धारा २३

लुडवा दिलाराड क्येउकी मिरिगमुला राडगी वाडक्षा थोप्ताड तिवा थोकुपकी कोर्ला काल्नेयी, सियच्युगी तेम्बेप किरु वाडक्षा गिवी । खाक्छे क्यानी मिरिग तिवी स्वास्थ्य, देतु दाशा ताड राडला खाक्छेम्बु वतु यम्बा पाल्ज्योर ताड च्यिपीकी ल्यारिम तिवा गामा किरुला ल्यामु क्यानी छोकस्यू लाड ताड काड थुपथुप खोडतिवी राडगी छोकपी क्ष्योग्ने दुको ल्यारिम तिवा गोडिक किरु वाडक्षा वाई ।

धारा २४

१. लुडवा दिलाराड क्येउकी मिरिग तिवी राडगी रिगस्युडकी म्येन, स्येम्जेन ताड खनिज तिवी सुडक्योप ताड स्वास्थ्याकी कोर्ला राडगी ताड्वो डोने ज्युन कियी वाउ रिगस्युडला रिम्बा तेरु वाडक्षा वाई । मिरिग तिवी मुला छोगरी म्येता क्यानी च्यिपी ताड स्वास्थ्य सास्यीड थोप्ताडला स्यूलज्यीन वाडक्षा साड वाई ।
२. लुडवा दिलाराड क्येउकी मिरिग तिवी मुला डे थुपु छोग्दू ग्युर्वे लुस्येमगी ठोतेन थोकुपला वाडक्षा च्योडढा वाई । दि वाडक्षा तिवा ल्यामु क्यानी

थोपु ताड यार्गे कोडफेल ढोपला किरु ल्हाताड ग्याल्खापकी खाक्छेम्बु लाका ल्यारिम किवी ।

धारा २५

लुडवा दिलाराड क्येयी वाउकी मिरिक तिवी लुक्सो न्ये राड खोडतिवी राडवाडला ज्याकुप ताड याम्बा कोरन्ये ठोनी थोकी वाउ सास्यिड, छ्यु, चो ताड याम्बा च्यालाक तिवीकी मुला खोडतिवी तम्जी ज्योकु डेउला ताड यार्गे जोपला ताड दिकी कोर्ला ज्युकी मिरिक तिवाकी राडगी ल्येगेन ज्योकु वाडक्षा वाई ।

धारा २६

१. लुडवा दिलाराड क्येउकी मिरिक तिवी मुला खोड तिवी लोग्यू न्ये ज्युन राड राडगी स्वामित्वला ज्याकुप ताड राडगी वाडक्षाला ज्याकुप, यम्बा क्ष्योग्ने थोकी वाउ ताड थोम्नी वाउ सास्यिड ताड च्यालाककी वाडक्षा वाई ।
२. लुडवा दिलाराड क्येउ मिरिग तिवी लुक्सो स्वामित्व ताड याम्बा लुक्सोनी राडगी दाक्पु ग्याकु (कब्जा) थोकी वाउ तप्की खोडतिवी मुला वतु ताड खोडतिवी याम्बा क्ष्योग्ने थोपु सास्यिड, क्ष्योग ताड च्यालाक तिवी स्वामित्वा थोपु तिला थोकु, यार्गे जोप ताड म्येपा जोप वाडक्षा वाई ।
३. ग्याल्खापकी दि सास्यिड, क्ष्योग ताड च्यालाक तिवाला ग्याल्ठीमकी थोड ताड सुडक्योप किवी । दुको थोड की कोर्ला मिरिग तिवी गोमान्ये ज्युन वतु लुक्सो रिग्स्युड ताड सास्यिड थोपुपकी रिग्स्युडला नासमला ज्याडन्ये तेकिवी ।

धारा २७

रिग्स्युडकी क्ष्योग्ने राडगी राडवाडला वतु ताड क्ष्योक यम्बान्ये दाक्पु क्यानी याडना थोकी वाउ मिरिक तिवी सास्यिड, क्ष्योक ताड च्यालाक तिवाला खोडतिवी वाडक्षाला थोड तेरु ताड न्याय निरुपण किरुला ग्याल्खापकी

कोर्ला मिरिग तिवी मुला इम्डेल ताड खोडतिवी कानुनी, लुक्सो रिगस्युड ताड सास्यिडकी वाडक्षाकी कोर्ला खाक्छेम्बु थोड तेरी स्वाच्छ स्वातन्त्र, निष्पक्ष, खुलला तड पारादर्शी प्रक्रिया अबलम्बन क्यानी लाग्लेनला लाडगिवी । मिरिग तिवी मुला दिकी कोर्ला छोकस्यु लाडगुपा वाडक्षा गिवी ।

धारा २८

१. लुडवा दिलाराड क्येउकी मिरिग तिवी मुला खोडतिवी रिगस्युडकी थोक्ला राडवाड थोपु याडना यम्बा कोरन्ये दाक्पु ग्याकी वाउ ताड थोकी वाउ सास्यिड, क्ष्योक ताड च्यालाक तिवा राडकी सिक्थाउ दोके क्यान थोकु, डोन्शाल ताड मुथुन च्यिग्डिल म्येता क्यान मि लाउ, दाक्पु क्याउ, थोसिन् ताड तोन् ढो चिस्यिन् क्ष्योक नाछोक्ने लोग्छोगी थोप्पु ताड काड थुपुपती चाडमा ताड ठीमलुग स्यिसुड छेर्पा थोपु वाडक्षा वाई ।

धारा २९

१. लुडवा दिलाराड क्येउकी मिरिगतिवी मुला खोडतिवी खोरयुक ताड सास्यिड, दाशा ताड च्यालाक तिवा जोप ताड सुडक्योप किरु वाडक्षा वाई । दुको सुडक्योप ताड सुडक्योपकी थोक्ला ग्यालखापकी भेदभाव माक्या क्यानी मिरिक तिवी थोक्ला रोगरामकी ल्यारिम तिवा गोढिक क्यानी लाग्लेनला लागिवी ।
२. लुडवा दिलाराड क्येउकी मिरिक तिवी -राडवाड, छाडवो तड मुथुनकी नेछुल माक्या क्यानी खोडतिवी सास्यिड याडना दाशी जटक वतु डोज्य तिवाला ज्योकुप ताड ज्यक्द्यू मिक्किवी सिरु तामला सुनिश्चित किरुला ग्यालखापकी खाक्छेम्बु थाप तिवा अवलम्बन किवी ।
३. दुको ज्यक्द्यू क्ष्योग्ने क्योन खेलु मिरिग तिवी लाग्लेनला खुन वाउ दोके क्यानी मिरिग तिवी ठोत्योनगी तादोग किरु नछा म्येता ज्योकु फेनछेन्मु ल्यारिम लाका तिवा हुड्सी सिरुरु तामला सुनिश्चित किरुला साड ग्यालखापकी खाक्छे ल्हानी थाप ल्यामु अवलम्बन किवी ।

धारा ३०

१. नेछुलदाड छुडप्य च्यपीकी साल्ढाककी थोक्ये जटक म्येता सग याडना मिरिक तिवी रडवाड च्येनकी मुथ्युन विन्ने ताड स्युवा पुल्लु कपला मिसी मिरिग तिवी सास्यिड ताड लुडवाला माग्मीगी छेताड ल्येगा मिकिवी ।
२. माग्मीगी छेताड ल्येगाकी थोकला लुडवा दिलाराड क्येउकी मिरिग तिवी सास्यिड ताड दाशा थोकुपला ग्याल्खाप तिवी फेनथोउ कोरकी क्ष्योग्ने ताड खाक्छेम्बु कुछापकी छोक्या तिवी क्ष्योग्ने मिरिग तिवी मुला फेन्छेन्मु टोडगु किवी ।

धारा ३१

१. लुडवा दिलाराड क्येउकी मिरिग तिवी राड रिक्स्युड, लुकसो, येन्देन ताड राडगी छेन्निग् ठुल्ये तड रिक्स्युडकी मुमुला मि ताड खानुवंशिक च्यालाक, स्येन, म्येन, सेम्जेन, पिर्मी टोडवी कोर्ला खेन्थोक, रोल्याड, रिग्स्युडकी चिर्मु ताड पार तिवाला ज्युकथमा सग नियन्त्रण ताड सुडक्योप किरुकी वाडक्षा वाई ।
२. दि वाडक्षा तिवाला थोकुपला थोड विन्दु ताड सुडक्योप किरु मिरिग तिवी मुला ड्याम्डेल क्यानी ग्याल्खापकी खाक्छेम्बु ल्यारिम गोढिक किवी ।

धारा ३२

१. लुडवा दिलाराड क्येउकी मिरिग तिवी राडगी सास्यिड, दाशा ताड याम्बा च्यालाक तिवी यार्गे ताड थोकुला प्राथमिकता र रणनीतिहरु त्येम्बेप किरुपला ताड तयार किरु वाडक्षा वाई ।
२. लुडवा दिलाराड क्येउकी मिरिग तिवी सास्यिड, दाशा ताड च्यालाक तिवा खाक्छे क्यानी सास्यिड, राडज्युड तिवा थोकु ताड ग्याल्खापकी लुडवा दिलाराड क्येउकी मिरिग तिवी छाडवो तड मुथ्युनकी नेछुल

थोपुपला खोडतिवी राड छोक्पा तिवी क्ष्योग्ने लुडवा दिलाराड क्येउकी मिरिग तिवाला रोगराम किवी ।

३. ग्याल्खापकी दुको लाका ल्यारिम तिवी कोर्ला ठीमकी थोप्ताडकी छेर्पाकी थोक्ला न्यूकेनगी योच्छे योपा किवी तड खुरयोग मेलोक्पा, पाल्ज्योर, चिछोग, रिग्स्युड याडना अध्यात्मिक प्रभाव न्यनीकरणकी कोर्ला थाप अवलम्बन किवी ।

धारा ३३

१. लुडवा दिलाराड क्येउकी मिरिग तिवी मुला खोडतिवी राडगी गोमान्ये ज्युन कियी वाउ लुक्सो दोके क्यानी राडगी लुक्सो रिग्स्युड तड छोक्मीकी कोर्ला थाक्व्योत किरु वाडक्षा वाई । लुडवा दिलाराड क्येउकी मिरिग देउ वाउ ग्याल्खापकी स्युडकी थिगी थोपुप् डेतु वाडक्षा मोठोकी ।
२. लुडवा दिलाराड क्येउकी मिरिग तिवी मुला खोड तिवी राडगी प्रक्रिया न्ये राडगी छोक्पी किरु ताड छोक्मी जोप वाडक्षा वाई ।

धारा ३४

लुडवा दिलाराड क्येउकी मिरिग तिवी मुला जम्बुलिडकी मिमाडकी वाडक्षा थोप्ताडकी छेश्यी तिवा दोके राडगी छोक्पी ढोताड ताड राडगी गोमान्ये ज्युन चियी वाउ रिग्स्युड, लुक्सो, ढोताड ढोलुक ताड योछुल वतु कपला ठीमथ्युनगी ल्येका प्रणाली र पचलनतिवी यागें कोडफेल जोपकी वाडक्षा वाई ।

धारा ३५

लुडवा दिलाराड क्येउकी मिरिग तिवी मुला राडगी चिछोगकी मिमाड तिवी ल्येगेन ल्येम्बेप किरु वाडक्षा वाई ।

धारा ३६

१. लुडवा दिलाराड क्येउकी मिरिग, खाक्छे क्यानी जम्बुलिडकी सान्छाम

नये खाक्योउ गलु तिवी मुला राडगी छोकमी ताड टोडरा ग्यालखापकी मिमाडतिवी मुला नाडदोन, रिगस्युड, छ्याप्सी, पाल्ज्योर ताड चिपीकी मिग्युलकी लाका ल्यारिमतिवा सम्पर्क, तम्जी ताड रोगराम तिवा ल्हाक्पा सिसिन ल्हाक्पा जोपकी वाड्क्ष वाई ।

२. ग्यालखापकी मिरिग तिवी मुला टोडगु कोतुर क्यानी ताड रोगरामला दि अभ्यासलाई जो ल्हामु जोपला दि वाड्क्षा तिवा लाग्लेन तरुला त्येम्बेप किरुकी कोर्ला थाप ल्यामु तिवा अवलम्बन किवी ।

धरा ३७

१. लुडवा दिलाराड क्येउकी मिरिग तिवी मुला ग्यालखाप ताड तिवी ज्युज्यीन तिवी मुला क्याउकी छिडयिग तड यम्बा रचनात्मक व्यावस्था तिवाला मान्यता तेरु, पालाना किरु ताड लाग्लेनला लाडगुकी कोर्ला वाड्क्षा ताड दुको छिडयिग तिवा दुकराड क्यानी याम्बा खाक्छेम्बु ठाल्डिक तिवी कोर्ला ग्यालखापकी चिकोर किरु वाड्क्षा वाई ।
२. दि घोषणापत्रकी चुको तामला छिडयिग ताड ग्येछेन ताड देम्पी गोढिक क्यानी मिरिग तिवी वाड्क्षा तिवाला ड्युडा जोप याडना ठोकु सिने व्याख्या मिकिवी ।

धरा ३८

ग्यालखापकी लुडवा दिलाराड क्येउकी मिरिग तिवी मुला टोडगु कोतुर ताड रोगरामला दि घोषणापत्रकी मिग्युल थोपकी कोर्ला कानूनी लगायत फेनथोउ थाप तिवा अवलम्बन किवी ।

धारा ३९

लुडवा दिलाराड क्येउकी मिरिग तिवी मुला दि घोषणापत्रला सिक्पाउ वाड्क्षा तिवा थोकुपला ग्यालखापकी क्ष्योग्ने ताड जबमुलिडकी रोगरामकी क्ष्योग्ने पाल्ज्योर तड ठुल्डीक्पा रोगराम थोपु वाड्क्षा वाई ।

धारा ४३

दिला डोशी क्याउ वाडक्षा तिवा जम्बुलिडकी मिरिग तिवी मिज्यी, छेश्यी स्थापित क्यान वाई ।

धारा ४४

दिला डोशी क्याउ तेरी वाडक्षा ताड राडवाड मिरिगकी ज्योन्दा तड ज्योन्मा तेरीकी थोक्ला च्योडढा राड राडगी डयाम्ड्योड क्यान वाई ।

धारा ४५

दि घोषणपत्रला सिक्याउ तामला मिरिग तिवी तन्दा थोकी वाउ ताड ज्युकथमाला थोकु वाडक्षा तिवा ड्युडा जोप ताड म्येता जोप सिरु थोड मेतेरी ।

धारा ४६

१. ग्याल्खाप, मिमाड, छोक्या ताड व्याक्तिमुला संयुक्त राष्ट्रसंघीय बडापत्र सिंसिन पाडला थेन्नी लाका ल्यारिम काडला छोक्यु लाडगु याडना लाका याम्बा काड किरु अर्थ लागने गरी वा सार्वभौम तथा ग्याखापकी वाडक्षा ता ण्जठण छ्याप्सीकी ल्यामु क्यानी घोषणापत्रकी लाग काडलासाड व्याख्या कि मुथुपी ।
२. घोषणापत्रला सिक्याउ वाडक्षा तिवा थोकुप पर्ला तेरी मिमाडकी वाडक्षा ताड मौलिक स्वतन्त्रताकी चिकोर किवी । दि घोषणापत्रला सिक्याउ वाडक्षा तिवा थोकुप् पर्ला टीमकी निर्धारण क्याउ ताड ग्याल्चीकी मिमाड तिवी वाडक्षाकी कोर्ला सान्छाम नाडला तिराड दे गोकिवी । दुकक्यानी सान्छाम नाछोगला भेदभाव हुडगु ताड माडछोक चिछोगकी खाक्छेतिवी समाधान किरु मिग्युलकी खाक्छे गिवी ।
३. दि घोषणा पत्रला सिक्याउ टीमतिवा टीमकी थोप्ताड, माडछोक, मिमाडकी वाडक्षाकी चिकोर, ताड तडुव की क्ष्योग्ने गिवी ।

००

Indigenous Media Foundation

Anamnagar, Kathmandu, Nepal

Tel.: 977 1 4102757, 4102689

Email : indigenoustelevision@gmail.com

Website : www.indigenousmediafoundation.org

Publisher

SHERPA Indigenous Language, Nepal

Translation by:

Sonam Yangi Sherpa